

ACC. N:R M. 16088 : 1-34

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Olga Jacobson, Gölingstorp*
Härad: *Kind* Berättare: *" " "*
Socken: *Kittorp* Berättarens yrke: *fru*
Uppteckningsår: *1964* Född år *1879* i *Kittorp*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ungdomens sammankomster och nöjesliv. s. 1-34.

LUF 123

Skriv endast på denna sida.

Ang. Ungdomens sammankomster och nöjesliv.

Detta är något som jag upplevt intensivare än de flesta, men det kommer inte att röra sig om bara Vittorps pocken i dessa uppteckn. jag minns de enkla nöjena redan från första året av 1880 fastän jag då var för liten att delta i dessa.

Som barn påknades man till man, blev konfirmerad, redan hörde man till ungdomarna, detta markerades skarpt genom att pojkarna fingo långa byxor och flickorna långa kjolar, någon flicka satte strax upp håret men de flesta hade sina flåtor hängande eller håret löst hängande omknutet med ett band med posett i nacken eller på hjärband, ^{något år.} flickor kunde ha klippt hår. När jag konfirmerades år 1893 den 29 okt. voro vi 20 pojkar och 20 flickor, pojkarna hade kavaj och väst samt långa byxor och en skärmmössa.

20/10-64.

Flickorna hade långa svarta klänningar, jag hade vit underskjol med bred spets på kruset svart klänning med åtsittande liv som räckte något nedom midjan, vinterkappa med krager allt hellångt, kängor och galoscher och en grå filthatt med plyschkant monterad med gröna bidenband. De andra flickorna voro likt klädda utom att bara jag och Hildagard Larsson i Jungsarp hade hatt, de andra hade pilkedukar plåta lyrskäfta eller taftdukar med spets. Denna klasskillnad mellan dukfruntimmer och hattklädda varade till pskelskiftet då började ungdomen "pätta på" hatt på pränning om, några av mina läskamrater köpte hatt och kanske två eller tre äldre men de flerta och flera av dem på åttiotalet födda behöll de duker till sin död. Till porg hade man stora vita dukar och förkläde, på min tid bara de gamla dukarna knäppart efter 1890

Modern till en min läskamrat hade sin vita kon-
firmationsduk kvar, den var mindre än de
gamlas porgdukar vars snäpp trots en stor knopp
räckte nästan till midjan. Sedan blev det dukar
med bård eller helt klädda med porgeripe, dessa
ha sedan använts och görs det ännu av de två
kvinnor i Rättorp som ännu är dukkläddas, de
vita förklädena med mycket bred fäll och långt kny-
tband sydda av sockerduk = cambrik användes till
c: 1910.

Efter konfirmationen var man alltså stor. Nog
fick man börja arbeta tidigt, skolarbetet med vardags
läsning var ju inte påtänkt, man gick varannan dag
och läxorna fick inte ta hela dagarna, de flesta barnen fingo
dock vara hemma tills de gått och läst. Nöjen som
barn var lekarna i skolan, julkalaserna där hela
familjen var bjuden och på lekarna med alla sys-
konor och de kringboende barnen, vi barn fick dock

4

Mamma köpte porcelins huvud och pydde dockkroppar och kläder, på fingo vi julklappar av Lärkrarna i Hötting, på sommaren hade vi Frädgårdslund och Lådgårdar utan tak och väggar med ett par trähästar, kor som drängarna tillverkade av en grov pinne med två kvarsittande mindre, får gjorde vi av gran-kottar och lamm av furu-dito. Å vad vi hade poligt! Mina föräldrar voro unga resp. 23 & 24 år när jag föddes, där var alltså ungdom på länge jag minns, först föräldrarnas och sedan våra jämnåriga, jag var 20 år när min yngste bror föddes, för pesten var gemenskapen generationerna emellan större förr än nu ett eller två tiotals skillnad i ålder betydde inte på vänt mycket, de enkla njögen förekommo inte på ofta men man njöt på mycket mer. På söndagar var alla som kunde i kyrkan, den som måste vara hemma och passa småbarn eller sjuka blev ju hemma men det förades. På e.m. kommo många pojkar och böna-

ringde i kyrkan. De närboende kommo och på blev
det krocket spel, bränna troll, pata kungshåla, änke-
lek, väva vagnmal, leka gömme, Gustavs skål m. m.,
m. m. ^{på skolgården} Pils man måste gå hem till pysslorna. Så var det
paskeldar, samling här och där med lekar på som-
mareu, dans på en bro eller plätt plätt någon gång
efter ett drag- eller munspel, men oftast med bara sång.
På stället där det bodde äldre folk talade de om sin
ungdoms nöjen, det var ungefär likadant, men de dan-
sade midlevett (mennevt?) bleking m. m. samt pådant del-
vis som vi dansade, en del av våra lekar är nog mycket
gamla. En gammal man Josef i Gisslarp lärde oss
Adamsleken, det var något slags promenadlek, han
ställde upp pojkarna hand i hand i en lång rad
och gick själv i spetsen, flickorna stodo i en rad
så gick de så gott de fick plats, Josef sjöng: Här kom-
mer ja må pona mina, åter kommer du må döt-
terna dina. På påsom vi gå på tacka vi varandra,

Nittio m.

å räsom(rättsom) vi gå på klappa vi varandra, i
räsom vi gå på Trä(Trampa) vi varandra s. p. v., det var
så enkelt, men vi tyckte det var roligt att få den
gamla med. Bron Götarsbron i Hisslarp mindes en lek
där man skulle gå på en golvspringa, man fick
inte trampat på sidan, och på jungan: Så gäingar jag på
skarven, på skarven, på skarven, skarven är miss-
del och dencken är mitt fel. Vi kunde på väldigt
många lekar av olika slag, på resan vi till våra föräldras
hembygd Kalv belägen 5 gamla mil bort, och "darsen" och vi
till släkt i Redslared 3 mil bort, släkten därifrån kom på å-
tervisit, det var roligt och vi lärde något nytt. Därjämte
hade vi besök och återbesök med släkt och vänner i
Göteborg och Lings gå på Kentern, men det var på förre-
n jag tycker allt att sammanhållningen var god, de
långa avstånden gjorde ju att man var hänvisad
till närmaste omgivning och det var inte ofta
bjudningar utom vid jul tiden då unga och gamla

2
deltogo i lekens. Skollärarna i Kitterp, Ljungby, Gällstad, Mönstad, Limmared, Tranemo & Runtbjörnarp hade sångmöten hos varandra ungefär åren 1895- till 1905, det var mycket roligt, jag minns inte hur ofta mötena hölls, men då var hela familjen med och den som hade mötet hos sig, bjöd sina närmaste vänner med, på fingo vi nya bekantakaper. Lärarfamiljerna i pastoratet och några andra var alltid bjudna till båda prästgårdarna på julkalas, där lektes och var mycket trevligt.

Leklag eller ungdomslag fanns inga, ej heller sociala grupperingar här på artonhundratalet. Inga äldresgrupperingar, bjudningar eller väffelkalas med bara flickor förekom ju, men jag tror aldrig att pojkarna hade något för sig själva, ungdomsbjudningar och de kopalaggningskalas var alltid gemensamma och hos den som hade stort rum, kanske någon "skillnad på folk" kunde spåras men helt obetydligt. D.v.s. många voro på

fattiga att de aldrig kunde göra kalas, de blavo
ej heller bjudna på pådana, de få herrskaperna
voro ju för sig och bönderna i grupper på där,
men vi "skolläsaarns barn"ingo vara med överallt.
På artonhundratalet fanns Skarpskytteförening-
gar bl.a. i Gällstad ett par mil bort, dessa hade
lagt ner sin verksamhet, närmast någon f.d. med-
lem samt andra intresserade bildade på 1890-talet
en skytteförening, det blev början till en ny epok
i nöjeslivet, skyttefören. bildades snart om i socknarna,
här i Nittorp hade vi först en liten skjutbana
i Kneestorp. 1901 bildades Nittorps skytteförening,
en skjutbana anlades i Nygården och en skytte-
paviljong byggdes, styrelse valdes, min far J. P. Olsson
blev ordf. Klas Löderling, Dalstorp v. ordf. han var ledare
för en mäsplingsmusikkår på sex man, som alla blevo
medl. i skyttef. och blevo till stor glädje för oss. Sjärdingsman
J. P. Johansson f.öl. sekre, Th. Andersson f.öl. karrör, korpr. till instruktör.

och Johan Johansson Brabacken markör, han var en gammal
skarpkytt och sade att han blev ung på nytt när
han kom med i en förening. Nu blev det fart på ung-
domen, de flesta flickorna kunde dansa, men av de
äldre pojkarna var många som inte kunde, men nu
lärde sig all ungdomen detta. Carl Olsson (Kalle Tenor)
spelade även fiol och Carl Claesson (Kalle Bas) spelte gitarr,
på fanns där dragspelare o. s. v. och på lekarna av alla de
slag. Skjutövning varl. en gång i veckan sommarsid
och på söndagar men aldrig på lördag, på söndagsm. var
förening medl. där och övade, senare kommo vi flickor och det
var på poligt en stund, kl. 11 kom brd. och då måste vi pluta.
Ibland hade vi lite extra på lördag, då fingo vi hållas till kl. 12,
det var inte ofta. En gång årligen hade vi fest med "teater"
och vad vi kunde hitta på. Skyttef. bildades överallt.
Iden män vi fingo cyklar kunde vi ju komma omkring
lite, herrcyklar fanns några vid beklädnadstiftet, men den
första damcykeln i Dalstorpas pastorat fick jag 1902, en le Roy
med enkeltubiga ringar köpt av en gästande Svensk-Amerikan,
för 100 kr.

Nittorps Skytteförening arbetar ännu i dag, på gåra
också fören. i kringliggande socknar, men fester hör
jag aldrig om i den regimser. 1951 firades femtioårsfest
de som voro med vid starten blev inbjudna och det var
inte många kvar. Jag gjorde på begäran en visa på mel.
"Vi gå över daggstänkta berg," det blev många vers. De två sistas
"Vi gamla nu önska er unga att i
Må kunna ha på poligt med på lite som vi.
Ja fortsatt att skjuta och utav träffar njuta!
Vi hoppas att det alltid en hobby får bli."

För Nittorps gamla Skytteförening i dag
De alla veteraner som här samlats i ra
"Vi hurra å vi tralla å sjunga fadderalla
Hurra, hurra, hurra, hurra, hurra, hurra, hurra!"

1905 och några år framåt existerade Kinds ungdoms-
förbund, de ordnade fester Midsommarafton &
Midsommardagen, de första festerna togade del-
tagarna till kyrkan där en högtidlighet firades med
musik, bång och tal av prästen, därefter gick faget
till festplatsen där föredrag hölls en gång av
rektor Paulfrid Valin Fristad folkskola, en gång av
docent Romdahl, Göteborg, en av Nils Larsson i Dalarna
o.s.v. festen fortsettes med lekar ledda av fröken
Edith Levan, Ollebäckstorp Kild och mig vid festerna
i Svenljunga och vid de i Transmo av bara mig,
samt i övrigt av tombolar och olika nöjen. "Stor-
gubbarna" i Transmo, Uddebo och Svenljunga lämnade
ekonomiska garantier på arrangörerna kunde
ordna som de ville, någon annan uppgift för jag inte
förbundet hade än att ordna värdigare fester, på pnia-
ningom väste olika spec. föreningar upp och på idag
Kinds Ungdomsförbund, synd ty det var roligt & lärorikt.

Det var för långt till städerna för att ungdomen skulle ha något egentligt samarbete, här bildades mykterhetsföreningar och olika politiska fören. Först JOGT, lokalavdeln. av frisinnade landsfören. och höger, då reste vi på årsmöten till Borås eller Ulricehamn och på hade vi mötena hemma, fester måste vi ordna för agitation och för att få ihop pengar. I resp. föreningar existerade ingen klasskillnad och just ingen ålders- eller könskillnad heller, det fanns ju junior- & ungdomsavdelningar men de samarbetade ofta och det var egentligen gifta kvinnor som var minst representerade. I män som socialdemokraterna vanns insteg⁺ och bondsförbundet bildades blev det naturligtvis på att var och en drog till sitt och den allmänna sammanhållningen blev mindre, men det blev bygdegårdar och andra föreningshus på många fler + d. v. s. här i socknarna.

ställen och offentlig dans både sommar och vinter, men detta ligger utanför min berättelse.

Föreningarna bildades genom att respektive organisationer pände ut talare som lyfte ut möten i de olika socknarna och bland den samlade menigheten blev det oftast några och ibland många som efter föredraget antecknade sig som medlemmar i förening, på valdes styrelse och på kom arbetet i gång. Sjöföreningar bildades på 1920 talet kyrkliga och R.K., de arbetar alljämt och ha uträttat mycket genom vad de fått in på försäljning av skänkta och tillverkade arbeten.

I min ungdom övervakades ^{barns och} ungdomens nöjesliv som jag förut antytt av föräldrar och som det stod i kattekonst: överhet, lärare och husbönder. Det förekom både kroppsgår, skamrar och förebrälsor för försundighet av olika slag. Vårst var att behöva be om förlåtelse för vad man redan fått straff för.

Någon äldre var oftast nedslagen, sammankomsterna före
kommo mest i hemmen där "förfärdigt" aldrig om-
talades. Ett klaga på ungdomen och säga att den är
värre nu än förr har väl alltid varit vanligt. Jag minns
att en skribent om det var Ljunge, Sture Lillberg eller
någon annan skrev: Förr i världen såg ett flickhjärta
ut som en hermetiskt tillsluten medaljong med dia-
mantbesättning och päckerslås och en enda bild
livet igenom, nu ser det ut som ett gammalt
kantskött familjealbum med en mängd skif-
tande bilder, men jag tänker skillnaden människor
emellan inte varit så stor tiderna igenom förrän
nu när piggare och andra förvildade ungdomar inte
längre känna någon församling och ingen respekt
för gudomlig eller mänsklig lag. Ungdomen är annars bra.
Personhögtiden firades inte på många förr som nu.
Brölloppen voro ofta stora. Jag minns en kyrkvigsel i Nittorp 1907 och
min egen 1911, annars var både vigsel och kalas oftast i hemmen.
Efter 1920 förekommer ofta kyrkvigsel, byföreningarna ha skänkt
en guldkrona.

Förlovningsfiranden liksom födelse- och namnsdagar
i den fränsre familjekretsen, någon enda firade fem-
tioårsdag, silverbröllop o.d. men först 1910 och senare blev
det allmänt firande av "jämna födelsedagar" o.d.
Begravningar har varit liksom en pietetsak att göra
så högtidliga som möjligt, då inbjöds "bäralaget" d.v.s.
grannarna en à två byar och på plikt och i mån av utrymme
flera vänner, ett eller fler "afterkalas" förekom oftast. Större
eller mindre "förningar" d.v.s. olika bakverk, ostkaka,
gräddkaka, potat m.m. medfördes eller pådes i förväg
till bröllop och begravningar, sedan avtog på förning
om och försvann på Tjugotalet. Under andra världskriget
försökte vi förstås skramla något lite av det
ransonerade. Ungdomen patte upp ärebägar och an-
nan "grannlåt" vid bröllop och uppvaktade på bröllops-
gården med kurrakop och ibland med musik och päng,
långsamt med "äreskott" vilket dock var stäckt.
Jag har en beskrivning på ett bröllop firat 1856, det

15
Vad för
slags be-?
Skärmning?
När för duf?

varade från tisdag till lördag. Det brudparets dotter fru
Effie Peterlund blev 100 år om hon lever till 15 sept i år.
Jag vet inga särskilda dagar då man gick till annan plats
Imars och sept. stod marknaden i Höljingsstorp och gör
så än, då äkte eller gingo folk från hela Ljunhäradsbygden
och dessutom längre bort dit, till marknad i Unnarby
Mokhärad, Svenljunga och Gislaved färdades många
och dessutom till Ulricehamn, Tranemo och en del andra
numera nedlagda marknader. Besök hos beväringarna
förekom nästan aldrig. Fästligheter i föreningarnas regi
har jag nämnt förut, utflykter förekom inte ofta, men nu
i bilarnas tid är det vanligt. I Tranemo fanns en
Folkets park från början av 1900 talet. Där fanns
dansbana och en paviljong för möten, föredrag
och någon fest vintertid. På marknaderna fanns
Tittskåp, knivkastning, jag minns att en flicka stod
framför en tavla och på avstånd stod en man och
kastade knivar som fastnade i tavlan punkt om fören.

ibland var där tyngdlyftare, ett par gånger en
"jättedam", en kines som hängde och prurrade i
sin långa fläta, så var där skjutbanor, atleter
och fram mot 1910-talet bio med stumfilm, någon
var inte lik på alla marknader, flera på hösten
än på våren, mycket få före järnvägen 1902, sedan
flera, men det var ändå 15 km till närmaste station
så det fick inte bli tunga attiraljer, en gång var till
en björn, någon apor på ett provetiv och för övrigt
enklares varitèprestationer. Vem betalade? Ja, såj det.
Man fick minsann inte se på allt jag hade en gång
50 öre för det köpte jag en börs. Handl. Kjellén i Grönåskö
talte om för mig att han och hans bror gingo de två
milent. Gölingsstorps markn., de fick 5 s. vardera av far
till marknadspengar, tyckte det var bra lite, "nä", sade
far, på kreatursplatzen få i köpa kaffe och bullar för
15 öre. Polkagriser för $\frac{1}{2}$, d. 2 öre st och papperskaramell
lar med devis för 5, 10 och riktigt stora för 25 öre gick st.

Frö Strand från Jönköping och Henning Lyberg från Ulricehamn hade fina klara karameller med hallonsylt uti och andra fina och goda porter. Även av sådant fick man en bra påse för 25 eller 50 öre. På marknaden köpte man huvudbonad, tyger och bleckkakor och allt i korgar o.d., prima kopparkärl sålufördes av Lundberg i Botaryp (Molårad) Mårtensson i Sventjunga m. fl., en tre liters prima kaffekokare kostade 4 kr minns jag 1905. Vid den tiden höll en kopparslagare på att köpa upp begagnade kopparkokkärl med fötter av järn så plog han av fötterna och klände ihop kärlet till skrot, sedan sålde han nya kärl avsedda för järnspis som då blev alltmer vanliga. En kopparslagare fick för lite sedan en kaffekokare som hans farfar tillverkat för öppen spis, hans far hade taget av fötterna och plattat till botten så den kunde användas på järnspis, nu skulle han själv påtta på järnfötter och putsa den till en prydnadspak. Ja detta var ju inga möjen förstås.

Jag frågade en jämnårig väninna i dag om hon trodde att någon använde på mycket som 3 kr. till gatter och nöjen på en marknad eller fest i vår ungdom. "Visst inte," sade hon, "var skulle man tagit det, 50 öre en krona eller kanske något mer." Så minns jag det också. Det kunde ju inte gå, en jungfru hade 50 à 60 kr. i årslön en dräng 75- à 80-kr. och ett par stöolar & lite ull & vax. Men vi hade en jungfru (piga) som tjänade mina föräldrar i 21 år och gifte sig 1902 om jul, hon fick bröllopet av mina föräldrar. Maken hade tjänat i 16 år på samma ställe, de fingo medalj (Patriot. pälsk.) för lång och trogen tjänst. Men hon hade 400 kr på banken och han 800. Det blev inte många ören till nöjen. Fritiden var "fri-vekan" 24-30 okt., påndagar när pyslorna i köket Ladugård och stall voro gjorda, marknadsfritt på samma sätt 2 gånger om året, och så lite kalas ibland. Men det var de stora pysskonstarna i de flesta hem och därtill skomkare, skräddare o.d. en gång om året.

Sommaren kom för eller kanke tre gånger om året.
Tänk på roligt när man fick något nytt, då sprang man
strax in till darras att visa det. flera av dessa hant-
verkare (då ofta kallade snickarmän) var goda spelmän,
men till spel blev ju ingen tid på arbetsdagarna,
sjunga, berättar och prata allt möjligt gick bra
under arbetet och på kvällarna när husets folk
satt inne med sina arbeten blev det riktigt
högtid i stugan. Det frivilliga med alla dessa sys-
kon, fröjännare, föräldrar och grannar samlade till arbe-
taping där öppna piporna till darras (grannens) el-
lev till päng och musik kring pianot i salen eller till
lekas: gömma pingen, pålja lärot, spela domino, kila,
omspel, råspel, halma och vad allt de tillsammans le-
karna kette kan nog inte ersättas med t.v. eller annat
dyrt, vi var glada och nöjda med tillvaron. I vardags-
lag lade man sig kl. 10, de förtaliga storkalaren bröl-
lor o.d. började på fm. och kunde påcka långt fram
på natten.

Vi dansade polka, vals, mazurka, hambo, fyra-
mannapolske, boston, chottis (regländaren), Kren-
zerpolka, pas de quatre (paddökatter) ganska all-
mänt och fransäs, pas de branje (kanske felstavat)
någon gång, och på de otaliga bånglekarna, när
man bjöd upp kom väl kavaljeren och bugade och
sade: "Lär jag lov," efter dansen sade damen tack,
men på en hög dansbana i toimsås påg jag en
pojke stå och ropa åt en flicka nedanför: "Kom
Agnis!" Agnes trippade snällt uppför trappan och
sen prångde de gladeligt om, på det fanns väl fler
sätt för uppjudning. Musiken har jag förut talat
om. Det var mässingsmusikkörer i Dalstorp, Limmared
och Uddabo, Pianus Johansson och Petterssonerna
m. fl. som frakterade fiol och gitarr, och flera spe-
lade större och mindre dragspel. När kvävarvalsen
var ny och Källstad telefonstation hade 10 abonnenter ringde
vi upp alla, postmästare Carlsson spelade på det minsta
dragspel jag sett och vi sjöng kvävarvalsen med en göteborgs-
revykuplett som text! (Brolingen)

Pantlekar förkom i vår grönaste ungdom
men jag minns inte att vi lekte dem ofta, en till-
gick på att en av deltagarna gick omkring och
sade: "Min fru skicka dej en penning, du får kö-
pa va du vill å säga va du vill, men vitt svart, ja
nej får du inte nämna. När han sagt det åt alla
började han på den förste och frågade: "Va köpte du för
din penning?" svar t.ex. röda vantar, grå hatt, frågaren
försökte förvillia och få den tilltalade "köparen" att säga
något av de fyra förbjudna orden, det var lätt gjort att
saga fel och på fick man ge pant, när pantarna skulle
lösas blev man ålagd att stå på huvet på en spik.
(Man skulle trampa på en spik i golvetiljau) eller något
annat i den vägen, man kunde också dömas att hänga,
"den dömden" ställde sig på golvet och sade: "jag hänger
å ja hänger". "Vem ätter" (efter) frågades, han sade, sitt namn
och den steg upp och lade händerna på "delikventens"
axlar, på fick den i sin tur hänga efter någon och

när alla var uppställda tog den förste en femöring
i munnen och nästa person tog den med sin mun
så gick den paden över, om någon tappade myntet
blev det ny part. Jag har bragt minns av pantle-
karna. Bättre minns jag t.ex. Karl den 12te auktion.
Då skulle någon som inte varit med om leken
lista ut finessen med den. Någon sade: "Jag var på
Karl den 12te auktion där köpte jag bruna pkor för
dä fauns där, då hade ~~hamraten~~ till höger bruna
pkor, den som satt till vänster sade att han köpt
något som den förste hade på sig eller i händerna
och på fortsattes tills den ovetande gissat pannenhang.
En lek var att någon fick gå ur rummet och ur hörhall,
de innevarande valde ut en vers med möjligtst van-
liga ord exempelvis, Mitt liv är en väg som föres en tid
eller på går en dag än från vår tid. Den som var
ute fick komma in och skulle ge var och en av de inne-
varande en fråga i paret skulle inkapslas det ord som de

innevarande fått d. v. p. nr 1 mitt 2. liv 3 är d. v. p. Det fanns
 många lekar i den stilen. Tjån låg på nära skolan
 att vi alltid voro där på korterna när iban bar, det
 var inte alla som hade skidkor och bara någon enda
 som hade skidor, badade gjorde vi sommartid flickor
 och pojkar alltid var för sig. Något ballspel fanns väl
 men fotboll spelades knappt här före 1910. Kortspel
 förekom väl både med och utan pengar, men det var
 inte mycket, jag var spikåring på fester och på, men jag
 har aldrig kunnat varken spela kort ^{bra} eller på. Säkert var
 jag trettio år innan jag påg kortspel på ett kallas.
 Sedan påg jag och spelade lite, men jag vet att det spelades
 kasino, tjugoett, bondtolvar, och jag minns inte vad det
 hette någon plant hade de väl ibland, nationer och pållskor
 spel d. v. p. kortspel utan pengar förekom när man inte
 hade annat som var poligare. Klå ut sig brukades ibland.
 Det var mest i gamla kläder, vi hade inte annat, teater och
 någon tabla spelade vi lite, först helt enkelt som byggde-

gårdarna kommo till var det oftare, men vi spelade små spel i skyttepaviljongerna och ute. Ljunga och berättar gjorde vi mycket, det var historier på bygdmål och på vanlig svenska om Lars-Erik och annat som vi hört och lärt oss och pådant som vi lärt genom att läsa böcker av Henrik Wranér, Sigurd m. fl. alltid var där en eller två som berättade och sjöng visor på fester och på kalas och pankväm o. d. samt i vardagslag sjöng man; Hjalmar och Hulda allt ur Värmlänningarna, Revykupletter, Lejonbruden, Prins Oscar var en älskars man, Kung Karl den unge hjälte, Hjärtats saga, Väckens polska, Trollhättan, (Brusande vilda ström) julafton i prästgården, En lantman han tog sig en stockholmsmans dotter, Å inte ja vet me när levandes på, I ja minna pojkar nu ä ja här igen, Herts Uno han padlar sin magra vallack, Fösterländska pänger, Björkens visa, En liten fågel patt en gång, Fall lätta på flock fall och otaliga andra.

Vi deklamerade: Kungshatt, Stenbocks kurier, Kristina m.m. Det mesta var muntliga berättelser från man till man och likaså med pänger & lekar. Tidningar fanns och posten hördes två gånger i veckan mellan Göteborg och Jönköping, men det var inte i många hus man hade en tidning på 1800-talet, religiösa böcker & almanackan var allt som fanns i varje hus. Pappa hade flera tidningar och många böcker, så hölls där bokauktion någon gång och ung. 1906 blev det ett mindre lärobibliotek i Nittorp.

Trakteringen var mest kaffe och kakor samt pö-
nare pörgåsar med kaffe eller thé vid de olika
sammankomsterna, man betalade var för sig
eller hade "knytkalas". Före 1906 tror jag att alla
utom de få frigjorda använde sprit, men det var
mycket få som missbrūdade den, pöns och
tobak användes av många män av nästan
inga kvinnor.

Jag vet en gumma som tuggade prus och en som rökte tuggtobak och några som prussade i näsan, det senare förekom rätt allmänt bland män men jag såg inga pojkar som gjorde det, luktorusset köptes i kaggar. Åren 1897¹⁸⁹⁹ blev jag anställd i affär vi köpte då 3 lådor ~~8~~ (skålpund) paket Lindström & Boathbergs tuggprus, några paket Stockholmsprus, 1 kg. tuggtobak i flåtor (Nagrohead) och 1 kg. Natursalltuggtobak i rullar samt 1 kagge luktorus i lös vikt som vi gjorde strutar till och sålde hel- & halvhektovis, dessa kvantiteter räckte lika länge, men jag minns inte hur länge. Lång tid fick det inte raska för pruset torkade fort. Något rökto bak för pipor sålde vi men inga cigarettar. Cigarettar sålde vi någon gång, man bjöd omkring på kalas och på där, men jag tror inte det fanns någon som rökte jämt. Jag gifte mig 1911, min make är handlande, jag tänker det gick till 1920 innan cigarettar, cigarettor och rökto bak blev en stor artikel bland ungdomarna, flickor röka alljämt mindre än pojkar. Många röka inte.

Slagsmål förekom väl någon enda gång på mark-
naden. Om marknader har jag skrivit på M. 16 och 17.
På adertonhundratalet fick man gå till fots om man skul-
le ut, till Ulricehamn 3 mil, Borås 5 mil någon gick de 12 milen
till Göteborg. Göteborgsköarna hade hästar när de for
efter varor och på hade de som körde till de närmare
belägna städerna med bräder, skällingar och samt med
salt, socker och allt som skulle köpas i hemlän, men
till nöjsäkning kunde de få hästarna bällan få an-
vändas, någon gång förekom det att man lejde skjuts
och den som hade hästar själva åkte om på var, till
skolmöten på kalas och på där åkte vi på häst, men jag
minns aldrig att jag åkte häst till en fest. Någon enda
cykel med ett stort och ett litet hjul fanns före 1900, på sid.
9. Cyklarna köptes väl mest på arbetalning, en pojke
fick låna 50 kr av mig som hjälpte till en cykel han bet
på ett par mån, men han teckade ofta och som 50
år efteråt. När jag "lånade ut pengar" hade jag 75 kr pr mån 1907.

Parbildningen. Ofta var det på att: "Panna-Mari och Pelle Fjante på samma ställe." Det var nog allmän mening att "de som passade ihop" i ålder, förmågenhet och samhällsställning o.d. skulle ihop. Här var många gamla manveller i Kind, det berodde ofta på att de inte kunnat få passande gifte. "Da store valla inte å de små Lora (våga) inte." Det förekom mer än en gång att en rik bondson fick höra att det fanns en passande hemmadotter några mil bort, han tog då en bönaman med sig och for dit, ofta kom äktenskap till stånd på så vis. Innars var det väl då som nu att: "Hur långt det är mellan bergen påkar ändå Trollen." Några som voro fästfolk bytte lappringar d. v. s. silverringar med eller utan förgyllning och på översidan prydda med ett antal små silverringar, d. v. s. före ringförloren. Uttrycket gå i pällskap

som numera allmänt förekommer hörde jag aldrig för 1920-talet. Föräldrarna hade nog lite att säga till om, och det ansågs fult att gifta sig mot föräldrarnas vilja, jag tror dock att föräldrar och barn kommo bra överens i de flesta fall. Att förlova sig i friasekan förekom ju, man måste fara till staden och köpa ringar och hade inte tid annars, de hemmaboende förlovade sig när som helst. På artonhundratalet var det inte allmänt med förlovningsringar, en del köpte bara vigselring och på hade gumman en "pärstollets-king". Det var inte säkert att vigselringen var av guld, den kunde vara bara pläterad och för länge sedan av silver. De flesta bytte nog ring när de köpte den. Vi förlovade oss hemma på min födelsedag 13 juli och gifte oss midnattsafton följande år, jag fick en ring med sten också.

31
efter det var min födelsedag, det brukades ju
också presenter kanske mest till föräldrar och
byrkon. Förlovningskalas förekom sällan, om
båda kontrahenterna hade föräldrahem samla-
des båda familjerna på första lyfningsdagen,
då ofta i fästmannens hem. Förlovningstiden
var olika lång beroende på olika saker t. ex.
vad man skulle göra som gift, köpa ett hem-
man, arrendera ta ett torp en ståtplats eller
en examen, här var inte många studerande,
men en gift sådan förekom aldrig. Örungen
att gifta sig var ju många, tyvärr hände
det nog att "fästmannen" rydde till Amerika
från en gravid flicka. Utomäktenskapliga barn
förekommer tror jag mer än nu, men en skils-
mässan hörde jag aldrig talas om. Föräktenskap-
liga förbindelser togs med jämnmod av om-
givningen. Förberedelserna till äktenskap

var ju olika efter ekonomiska förhållanden, jag vet de som spunno, värde, pydde och stickade Fäcken, lakan, mattor och allt möjligt på kistor och poffer var fulla och jag vet de som gick till Ulricehamn (3 mil) och köpte ett par braa handskar, en psalmbok och en ring, på hade de lite mycket torftigt bohag i sin draggiga stuga, men de var så glada och belåtna hela livet, de är döda för länge sen. Några mödrar lagade precis lika mycket linne och annat åt pojkar och flickor, andra gav saker åt en och pengar åt en annan, på var det också med bröllop, en del fingo stora och ståtliga bröllop en del ville hellre ha vad pengar de kunde få och på gingo de till prästen och vigdes då prästens pigor ofta fingo vara vittnen. Mö- och brönsor hörde jag aldrig talas om före 1930 och inte ofta sedan.

Jag höll på att glömma "ull-å Fonatsggsarar".
Det var mindre välsituerade Töser som skulle gefta
sig och skaffa utstyrel. De gick då omkring i
bygden och tiggde ull samt Töne = berett lin, tågar
blått eller f. o. m. bättre skäktarfall, detta spunno
och värde de till kläder, lakar, handdukar o.d.
Männen som skulle tillträda ett Torp eller
hemman tiggde "bäsa" och "temmerträ", det
senare förekom allmänt när någon skulle
bygga nya hus, och detta har varit sed
i mitt minne och tills ungefär 10 år sedan.
Däremot minns jag inga "Fonatsggsarar", men
här i Kind fanns nog får och linodling på de
flesta ställen d. v. s. gårdar åtminstone efter 1900.
Numera förekommer det inte på mycket.

Ungdomen trivdes nog i trakten, men det var åtta, tio, tolv barn på de flesta ställen, alla kunde ju inte stanna hemma, här fanns lite industri och jordbruket varken byskolsatte eller födde på många. Många reste till Amerika, några blev "Norrlands-handlande" eller reste i Borås och andra industriorter.

I stort sett uppförde sig ungdomen mörk-
stergilt. "Busliv" kan man knappast tala om.
Överkan å annans egendom eller annat
brottslighet var mycket sällsynt.